

ביאורים לפרקי אבות

המשנה עם פירוש ר"ע מברטנורא ועיקר תויו"ט

פרק רביעי

א בן זומא אומר: איזהו חכם הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי, כי עדותיך שיחה לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו^(א), שנאמר: טוב ארץ אפים מגבור, ומושל ברוחו, מליכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה^(ב), וטוב לך לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובזי יקלו.

פירוש ר"ע מברטנורא

העיר ובאו לידו האנשים המורדים בו, מושל ברוחו ואינו הורג: איזהו עשיר. הראוי לו להתהלל בעשרו. השמח בחלקו: איזהו מוכבד. לפי ששלשה דברים טובים הללו שנוכרו לעיל, שהם החכמה והגבורה והעושר, הווכה בהם הוא נכבד מעצמו בעיני אלקים ואדם, ואף אם הבריות לא יכבדוהו בעבורם, לכן חיבר התנא לזה ואמר מי שיש בו המדות הללו והוא נכבד בעצמו, מה יעשה ויהיה מוכבד מאחרים, יכבד את הבריות: כי מכבדי אכבד. והדברים ק"ו, ומה הקב"ה שהוא מלך הכבוד וכל מה שברא בעולמו לא ברא אלא לכבודו, מכבד את מכבדיו, ק"ו לבשר ודם: ובזי יקלו. למדנו ענותנותו של הקב"ה. לא אמר ובזי אקלל, אלא יקלו מעצמם. ובכבוד הצדיקים הקפיד יותר, שנאמר ^{בבבא}

ומקללך אזור:

בן זומא. לפי שלא האריך ימים ולא נסמך שיקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו. וכן בן עזאי. ושניהם שמים שמעון: איזהו חכם. הכי קאמר, איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו^(א): הלומד מכל אדם. ואע"פ שהוא קטן ממנו. שכיון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים הדברים שחכמתו הוא לשם שמים^(ב). ולא להתיחר ולהתפאר בה: שנאמר מכל מלמדי השכלתי. וסיפא דקרא כי עדותיך שיחה לי, כלומר הייתי לומד תורה מכל מלמדי^(ג). ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי, כי עדותיך שיחה לי, שכל כוונתי היתה לשמים בלבד^(ד). וכן איזהו גבור, שראוי שיתהלל בגבורתו, הכובש את יצרו: שנאמר טוב ארץ אפים מגבור. הכי הוי פירושא דקרא, טוב ארץ אפים הבא מצד הגבורה של כבוש היצר^(ה). לא מצד רכות הטבע. וכן מושל ברוחו כשבא מלוכד עיר, מן המלך שלאחר שכבש את

עיקר תוספות יו"ט

מירא שמים כו' דאילו אינו מסתפק ונבהל להון לא יהיה פנוי לעבודת הש"י: (ג) דאין לפרש דר"ל שנעשה משכיל יותר מן מלמדיו, שאין זה חידוש שלאחר שלמד האדם מלומדו הוא מתחכם ומשכיל בלמדויו ואין חידוש שישכיל יותר ממה שהשכילו מלמדיו. ד"ח: (ד) כיון שכל שיתתי היה בתורה: (ה) יצרו. יצה"ר נקרא יצר סתם לפי שקדם ושליט בגוף הוא לבדו. מד"ש. ועוד פירש שהוא יצרו המיוחד לו ונתעצם בו יותר ממה שיתעצם ויתחד ביצר הטוב כי טבע האדם נוטה יותר אל יצר רע: (ו) דאל"כ אלא פירוש דקרא טוב ארץ אפים יותר מגבור, הוא קשיא למה, שאם הוא ארץ אפים מצד רכות הטבע אין זה טוב: (ז) בעוה"ז. שלא תצטרך לבריות. ולעוה"ב, דמתוך שהוא נהנה מיגיעו לא בא לידי גול ונחל שני עולמות. רש"י:

(א) ויש להקשות ממה שאמר ירמיה^(א) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. ונראה לי דלא קוים, דס"ל לתנא דידן שזה שאמר כי אם השכל וידוע אותי, הוא עצמו בכלל החכמה והגבורה והעושר שזכר. וכך הוא אומר אל יתהלל חכם בחכמתו כי אם שהיא החכמה השכל וידוע אותי. וכן לענין הגבורה והעושר, ולזה שאל התנא איזהו חכם כו' שאלו כיון הנביא: (ב) היינו ממש השכל וידוע אותי וגבור השכל כו' והוא גבורה לשם שמים שלא יחטא לפניו. אין לך חובש וידוע אותי גדולה מזה שתכלית הידיעה הואת הוא לירא מפניו ולשמרו מפניו. ועשיר השמים בחלקו ולא נבהל להון ונמצא פונה כל ימיו לעבודת שמים והיינו נמי השכל כו' ולפיכך נאמר אשריך כו'. ואמרו בגמרא ^{בבבא} גדול הנהנה מיגיעו יותר

"פרקי אבות הם חלק מתושב"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להתספק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמודם בעיון, כראוי בתושב"פ.

אלא שמיכיון שאינו מבקש . אלא לפי כחך, לא תובעים ממא"א שלימד בעיון את כל המשניות וכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביאו לידי פועל; אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון דבני בתושב"פ. והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הוקף המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחויק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירוש רבי עובדי" מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת כאמור עם המפרשים (ששם התושב"פ בתושב"פ גופא).

האמור שייך במיוחד לתלמידי התמימים, שזהו עיקר ענינם – לימוד התורה בפירושי, בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך – בתחילה לימוד ליעונו, ואח"כ אמירה סתם".

(משיחת ש"פ וש"א, י"ב סיון ה'תשנ"א – התוועדות א' – בתי"מ מוגה)

מופץ ע"י "ועד חיילי בית דוד" – 770 בית משיח

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יהודים הם "בני מלכים" ויתירה מזה – "מלכים"

ועי"ז שיש לו בגלוי את כל ארבעת הענינים נעשית שלימות המלכות, שלימות כסא המלכות של ד' רגלים דוקא – וישב שלמה על כסא הוי"ו, ומעין זה אצל כאו"א מישראל, כי יהודים הם "בני מלכים", ויתירה מזה – "מלכים", עד שע"ז הוא מקבל שייכות ל"מכובד", שבא מכבודו של הקב"ה [במכ"ש ממלך באוה"ע שאומרים עליו "שנתן מכבודו לבשר ודם"]. ועאכו"כ ע"י שייכותם לתורה (עד שלכאו"א מישראל יש אות וחלק שלו בתורה), "כל בניך לימודי ה"², ו"מאן מלכי – רבנן" – שע"ז מגיעים גם לחכמה שבמלכות (בחי' שלמה), עד לשלימות המלכות, כמו שכוללת את כל ארבעת ענינים הנ"ל: חכם, גבור, עשיר, מכובד.

כך שישנה שלימות הכסא של ד' רגלים, בו שייך שלימות ענין הישיבה (ז"ש שלמה על כסא ה'"). ולהוסיף, שע"ז נמשך גם ראשו של מלך למטה, ולכן מקבלים יותר שייכות למלך, ורגליו מתנשאים על "הדום רגלי" – שע"י המשכה מלמעלה למטה והעלאה מלמטה למעלה נעשה שלימות החיבור דאלקות שלמעלה מעולם עד לבחי' נפלאות עם עולם, גילוי בחי' אל"ף במציאות העולם והגלות ("גולה").

(משיחות ש"פ אמור, כ' אייר ה'תנשא"א –

תרגום מאידית)

בכדי שאצל כאו"א מישראל יהי' כח לקבל את הגילוי דמשיח, צריך להיות אצלו מעין הדרגות הנ"ל באל"ף [כידוע שבכאו"א מישראל יש ניצוץ של משיח, ולכן כאו"א אומר "ויתקיים בנו מקרא שכתוב ונחה עליו גו"ו]: מלכות, מדות, מוחין השייכים למדות, ומוחין בעצם.

ויש לומר, שזהו תוכן המשנה בתחילת הפרק דשבת זו (פרק רביעי), שמפרט ארבעה דברים: "איזהו חכם כו', איזהו גבור כו', איזהו עשיר כו', איזהו מכובד", וידוע שהם כנגד ארבע דרגות שמהם מתחלקים (עשר ספירות שמהם משתלשלים) עשר כחות הנפש, כנגד ד' אותיות שם הוי": איזהו חכם – חכמה, איזהו גבור – בינה, איזהו עשיר – תפארת (כללות המדות)¹, איזהו מכובד – מלכות (שענינה כבוד).

והיות שלכאו"א מישראל יש חלק אלוקה ממעל ממש, ויתירה מזה "חלק הוי" עמו" – שהעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו – לכן כלולים בו כל ארבע האותיות ד"אלו-ה" (בחי' אלופו של עולם), ודהוי' (אלקות שלמעלה מעולם).

ועבודתו היא לגלות ארבעה ענינים אלו אצלו, עד לאופן דלפנים משורת הדין, "מילי דחסידותא", בחי' נפלאות (שבתורה).

(1) לכאורה הי' י"ל, שעשיר הוא בינה, וגבור הוי"ע המדות (גבורה ותוקף המדות). והסדר במשנה הוא – תחלת בחי' דוכרין (י' וו' דשם הוי' – חכמה ומדות), ואח"כ בחי' נוקבין (ב' ההי"ן דשם הוי' – בינה ומלכות). ודוחק הכי גדול הוא – דמה מכריח לשנות סדר שם הוי"ו!?

(2) ואף שאמחו"ל "א"ת בניך אלא בוניך", ידוע ש"אל תקרי" מוסיף עוד פירוש, ואינו ממעט פירוש הראשון.